

ВИШАК – ФАБРИКА¹

(ПРВА ДВА КРУГА)

УВОД

ПРВИ КРУГ

Велика фабрика, универзум, она која за тебе дише.
Нема другог ваздуха до оног који она пумпа, истискује.
Ти си унутра.

Читав простор је заузет: све је потрошено. Кожа, зуби, зурење.

Крећеш се међу безобличним зидинама. Сусрећеш људе, сендвиче,
flashe кока-коле, алат, папир, шрафове. Крећеш се неодређено, изван времена.
Нема почетка, нити краја. Предмети постоје заједно, одједном.

Унутар фабрике, делаш бесконачно.

Ти си унутар, у фабрици, универзуму, оној која за тебе дише.

Фабрика, тамо одлазиш. Све је тамо. Одлазиш.
Вишак – фабрика.

Осунчан зид. Страшна напетост. Зид, зид, мало зрно, цигла
преко цигле, цемента често белог, болесно белог или пукотине, мало земље,
сивила. Зид, материја. Истовремено, ово сунце. Живот јесте мржња и светлост. Живот-
пећница, још пре почетка, целина.

Упослена си, умешана, унутар.

Зид, сунце. На све заборавиш.

¹ Изворник: COMMUNE EDITIONS, purveyor of poetry & other antagonisms, Oakland, 2014. (Прим. њрев.)

Већина жена има диван осмех, без зуба.

Пијеш кафу поред кафемата.

Двориште, пресецаш га.

Седиш на сандуку.

Напетост, заборав.

Правиш каблове надомак прозора, каблове различитих боја. Савијаш их у калемове. Светлост је ту, простор је лак. Долазиш, одлазиш. Ходници, заборав.

Правиш каблове надомак прозора. Страшна напетост. Небо, и каблови, ово срање. Каблови су те дохватили, шчепали те, као и небо. Ничег другог нема.

Читав простор је заузет: све је потрошено. Кожа је мртва. Зуби жваћу комад јабуке, сендвича. Упијаш. Зурење се лепи на све попут муве.

Радиш девет сати, правиш рупе у деловима уз помоћ машине. Поставиш део спустиш ручку, извадиш део, поново подигнеш ручку. Свуда око тебе је папир.

Време се налази изван, у стварима.

Двориште, пресецаш га. У дворишту фабрике носталгија је потпуна.

Крећеш се међу безобличним зидинама. Лим, мекан и пун. Какав интерес, какав интерес. Ова жица на земљи. Нико не зна за муке моје. Одлазиш тражећи нешто. Све упијаш. Одлазиш, силазиш. Видиш како други нешто раде. Сама си, са својим покретима. Ходаш, осећаш себе док ходаш. Ти си унутар. Осећаш сваки покрет, одмотаваш се, ходаш.

Једеш карамеле, зуби ти се лепе једни за друге.

Пре него што уђеш, одлазиш до кантине. Огледаш се у огледалу изнад касе. Џубокс увек свира *То су били дани, љубави моја, ех, да, њо су били дани.*

Бурад, жица, послан лим. Неке жице су офарбане, црвене, жуте, плаве, зелене. Делови и комадићи, бурад, жице, лим. Не знаш, не можеш да знаш. Гледаш их страсно. Одбачена си.

Тумараш местима без имена, двориштима, ћошковима, складиштима.

Зауставиш се, одлазиш до кантине. Потом се вратиш. Зуби гризу, мртво месо је прогутано. Не једеш. Шта је са укусом? Смрадови су у тебе продрли. Све је већ сажвакано.

У кантини је увек иста музика. Музика и прашина, огледало изнад касе. Пијеш кафу док се чује музика, а потом одлазиш. Платиш и онда одлазиш у фабрику.

Носиш прегачу обавијену око тела.

Надомак си прозора. Правиш каблове. Наравно да можеш да умреш. Отворен прозор, каблови. Ваздух се полако креће, помало лебдиш.

Често се огледаш у огледалу, џепном огледалу, одразу. Огледаш се, огледаш се, слика је увек ту.

Узимаш бајс у пет сати ујутру, још увек је мрак. Стижеш. Угледаш фабрику, она је с друге стране моста. Рекло би се да је на води. Тамо одлазиш. Вишак – фабрика.

Бурад, жице, послан лим. Делови и комадићи, фабрика. Места су безоблична, има много ћошкова. У дворишту нешто земље, нешто траве, и те гомиле делова гвожђа.

Узимаш бајс у пет сати ујутру. Одлазиш. Бајс је лак, стегнеш волан и одлазиш. Када стигнеш, у фабрици је вруће. Теби је много хладно.

Тамо је, све, делови и комадићи. Фабрика. Нема правца, он се мења. Диже се и пада десно и лево, од лима и цигле и камена и фабрике. И звука и буке. Нема јадиковке. Фабрика. Делови и комадићи. Ексери и ексери. Лим, разумеш? Мекан и пун. Гладак и чврст. Не знаш, не можеш да знаш.

Никада нема нити једне слике.

У дворишту трава, уоквирује комадиће метала. Трава баш лепо расте и баш је зелена. Метал је нагомилан.

Пијеш, то је нормално. Речи отварају бездан. Бог постоји, фабрика. Нема историје. То је терор.

Не знаш како да нешто урадиш.

Склапаш мењач.

Циркулишеш међу ћошковима. Шта је то ћошак? Три линије. Три нестају. Три линије без те три линије. Ти си луда.

У подне једеш сендвич поред Сене. Седиш на клупи, клатећи стопалима. Небо се споро помера. Барже пролазе. Једеш цео сендвич. То је подне, враћаш се по подне.

Правиш делове за машином за гумене делове. Седиш. Мирис гуме. Поред столице велики гвоздени умиваоник. Мирис гвожђа. Бројиш све делове један по један.

Храниш се истином. Једино то постоји.

Сваког јутра стављаш заштитну прегачу. Петком је носиш кући да је опереш. Понекад заборавиш прегачу у свлачионици за викенд.

Разговараш, то је нормално.

Радионица је пуна белих плахти, оне висе, оне се преливају преко столова, леже по подовима. Кретање је отежано. Плахте су врло тихе. Виде се у великом огледалу у задњем делу радионице.

Шеф се налази у кабини у средишњем делу радионице. Ујутру се чекираш.

Имаш име; да.

Читав простор је заузет. Све је потрошено. Кожа, зуби, зурење.
Крећеш се унутар безобличних зидова. Крећеш се неодређено, изван времена.
Ујутру, чекираш се.

Читаш новине пажљиво, тражиш.

Имаш новчаник са фотографијама унутра.

У подне обедујеш у кантини.

Срећеш људе, сендвиче, боце кока-коле, алат, папир, сандуке,
завртње.

Тамо су жене. Посматраш их.

Никада нема нити једне слике. Нико не виче.

Носиш прегачу обавијену око тела.

Жене су тамо.

Када пристигнеш у нову фабрику, увек се много бојиш.

ДРУГИ КРУГ

Са монтажне траке видиш све.

Све улази, све бесконачно улази.

Принудна невиност. Бол не профитира.

Имаш паузу од десет минута, силазиш до нужника.

Простор је дуг, цилиндричан.

Улазиш унутра, осећаш се мало лакше. Зидови, криви зидови.

Колона је са леве стране. Крећеш се дуж пролаза, идеш ка крају.
Непомично, нешто те носи напред, ходаш.

Пролаз је пун, претрпан. Гомиле сандука, кутија. Ово и оно, правоугаоно.
Ходаш прилично споро, крећеш се, идеш даље.

Неки столови су постављени са десне стране, промичеш.

Крећеш се, осећаш своје ноге. Осећаш своје чарапе, лаке.
Носиш уску сукњу, вуну, и женске ципеле.

Идеш дуж колоне, ходаш. Твоја стопала су на земљи.
Гледаш у боје.

У фабрици си, настављаш.
Одмотаваш се, напредујеш.
Мрдаш помало мислима.

Читав овај простор, све околу, у кривинама. Фабрика је огромна.

Нема нити једне слике. Спушташ се у празан простор, у нужнике.

Долазиш до водника монтажне траке.

То је тешка жена, има седу пунђу.

Пролазиш поред ње, гледаш је. Видиш њен облик.

Жена седи. Почетак. Стижу делови.

Жена монтира своје делове, задубљена је.

Бујно тело, нетакнуто. Седи одевена у хаљину, на јастуку.

Јастук је хеклан. Поред ње, видиш њену корпу. Неко предиво
просуто, нити, и неке велике игле.

Тиха дебљина тела. Упослена си. Гледаш шта је тамо
смештено, скривено.

Време је негде другде: постоји само простор, бесконачан, у твојем уму, и читав живот сада, скупљен и пун као да је скамењен.

Силазиш низ велике кривудавае степенице, силазиш у подрум.

Боксови су голи, од цемента.
Место је масивно, улазиш.

Цемент је влажан, неко би рекао да је од блата. Насут цемент, осећаш га.
Материја је збиља јака.

Зидови су широки, влажни.
Болесна вода на зидовима, то ти се не допада.

Много боксова, упоредо, одвојених. Беле судопере се издвајају. Дубок подрум, свежа материја.

Зидови су близу, груби.

Мало се поигравао са славином, водом

Тамо си, слаба, без замисли.

Донела си мало огледало. Вадиш га из џепа, мало је и округло.

Огледаш се пажљиво. Тражиш своје црте лица.

Лице је бело, коса везана. Не сећаш се.

Рука држи огледало, са лицем у њему. На неки начин, лице је увек океј.
Не сећаш се, знаш. Видиш кругове сна, када конструкције падају и поново се дижу, лагано, у тишини.

Када идеш уз степенице, увек прођеш поред високе, лепе, фабриковане жене у одељењу за паковање. Боје, мириси, црвено и плаво. Огромна пуначка жена, њена дуга лепа црна коса.

Она стоји раширених ногу.

Гледаш је. Видиш њене ноге.

Стоји, раширена, креће се.

Не стаје, закуцава чекићима. Њени покрети се преливају и смењују и смењују, даље.

Видиш њене велики очи, отворене.

Пролазиш поред ње, осећаш њено тело, а онда се враћаш.

У подне идеш у кантину.

Прелазиш заобљену улицу. Кантина је преко пута.

Ниске куће у низу. Не допадају ти се завесе, бескорисне.

Небо је изнад, браон. Дим плута, а на земљи, делови цеви.

Слатка и нахерена уличица, у њој си. Има много црнкиња. Пречага.

Улазиш, идеш ка свом месту. Столови и клупе, и мушеме. Имају мале квадрате на себи, све једнаке, и миришу.

Детињство.

Седаш, осврћеш се око себе. Пуши се храна, испирјањено воће. Наранџе и хлеб, и салата у уљу. Лактови на столу, гледаш око себе.

Непробојно стакло, велико и обло, сиви есцајг, оронуо. Често ставиш у џеп кашичице, да их кући понесеш.

Тамо си, у осветљеној кантини, седиш, а у твојој глави је слика, млада девојка у светлом оквиру кантине, седи.

APPENDIX

Каква је веза између мој искусӣва у фабрици, ѿој „лудој“ месѿа и мој искусӣва као ѿисца?

Моје искуство у фабрици било је радикално: сваку ствар је сместило у одређену перспективу а пре свега (иако то нисам схватала) језик, оно што је заједничко свим стварима, оно што људи и жене у почетку имају као нешто заједничко. Речи које означавају најобичније ствари више нису биле прецизне. Радиш, заиста? Једеш, заиста? Живиш, заиста? Да би се било шта исказало, морало се осмислити. Можеш држати говор, али то није одговор за било шта осим што сведочи о способности држања говора. Када сам почела да записујем ово искуство, покушала сам да оправдам осећање: желела сам да пишем изван, као и оно што је било у нашим главама, у супротности са натурализмом, детерминизмом, где су ствари и бића такорећи на свом месту и одговарају својим дефиницијама. Тек тада сам увидела како „фабрика“ и свет „под фабричким небом“ све доводе у питање, контаминирају и мора се признати, празне искуство, чине да се искуси празнина. Рецимо реч ритам, размишљам о њој јер сам недавно прочитала један чланак о фабрикама у Кини, шта то значи пратити ритам монтажне траке. Ове речи не значе ништа. Постајати ритмом монтажне траке било би много тачније. Може се такође говорити о ритму из пакла. Доле са ритмом из пакла био је слоган '68. То је питање искуства алијенације, како стварно искуство постаје нестварно, како језик постаје лажан, варка, и то питање припада свакоме, због тога ми натуралистички приступ где се речи свде на социјалне, психолошке оквири није никада одговарао.

Ово питање је за мене и данас живо, у разним облицима, разуме се, кроз роман, позориште, поезију, есеје. Међутим, питање „фабрике“ увек је за мене било повезано са истраживањем језика и испитивањем лудила. Да ли говоримо, мислимо, пишемо као у фабрици или на другачији начин? Је ли реченица отворена или затворена? Живимо ли унутар језика као отуђени потрошачи или као слободни људи? Да ли се једни другима обраћамо као што се то чини унутар фабрике? Да ли склапамо реченице без размишљања као да производимо предмете? Да ли говоримо особи или ником одређеном? Желимо ли да сломимо особу којој упућујемо речи? Желимо ли да наша реч буде последња? Јесмо ли присутни или одсутни у односу на себе? И када говоримо о „лудилу“, на шта то мислимо? На место, ситуацију, начин понашања који је „луд“? Је ли језик луд, да ли је језик постао луд? Како можемо да се боримо, уз помоћ каквих форми, покушајима да све тривијализујемо, да производимо анегдоте, клишее који су празни и агресивни, чак и смртоносни, клишее који су присутан облик „опијума за народ“?

Они који су прошли кроз штрајк и стање заузимања фабрике знају: најбитнији догађај је увек питање како неко присваја властито искуство, као и достојанство и задовољство који проистичу из њега. Колективна акција покреће све различите категорије људи, приморава их да искораче из себе, раднике, запослене, прекаријат, и заједништво се на тај начин ствара око акције, акције размишљања и задовољства услед

размишљања. Подсетимо се шта је Серж Дени рекао о Љубичу и нацизму: прави отпор терору није врлина већ је то одрицање од уживања... Сетимо се и Рансијерових описа „ноћи пролетера“ у XIX веку. Најтежа и најбитнија ствар јесте, чини ми се, живети и не допустити да вам се диктира неки ритам који није ваш ритам, живети и наћи облике који преносе даље оно што сте разумели, у одређеном тренутку, кроз ову борбу, јер ти облици даље преносе другима искуство како смо постојање учинили могућим, направили простор за другачији живот.

*(Са енглеској превела **Ивана Максић**)*